

•Volume/Cilt: 1 •Issue/Sayı: 1
•December 2023

Research Article/Araştırma Makalesi

Osmanlı Devleti'nin Askeri Gelişiminde Alman Etkisi, 1878-1914

German Influence on the Military Development of the Ottoman Empire, 1878-1914

Yunus BALI¹

Serap TOPRAK²

ÖZ

Osmanlı Devleti ve Alman İmparatorluğu, 1878'deki Berlin Kongresi'nden sonra siyasi ve askeri çıkarları gereği yakınlaşmışlardır. Almanlar, İngiliz, Fransız ve Ruslara karşı Yakın Doğu'da nüfuz elde ederek siyasi güç sağlamak isterken Osmanlı Devleti de yalnızlaşmamak ve askeri gelişim için Almanlara yakınlaşmıştır. Fakat Dünya Savaşı'na giden süreçte Osmanlı Devleti, aldığı kredi ve askeri yardımlardan dolayı Alman etkisinden dolayı savaşa girmek zorunda kalmıştır. Askeri malzeme için de yüklü krediler alınmış ve çoğu borç Türkiye Cumhuriyeti'ne kalmıştır. XX. yüzyıl başlarındaki Bağdat Demiryolu, Hicaz Demiryolu gibi büyük projeler de askeri ve siyasi kökenlidir. Bunlar sayesinde Osmanlı Devleti merkezi yönetimini Arap topraklarında güçlendirmeyi ve hızlı askeri sevkini düşünmüştü. Fakat diğer batılı devletlerin engellemeleri sonucu projelerden tam verim alınamamıştır. Yine de Osmanlı Devleti, askeri alanda Alman nüfuzu etkisine girmiştir. Bu çalışmada, iki ülkenin yalnızlaşması askeri yönden ele alınmıştır. Çalışma için arşiv kaynakları ve tetkik eserler incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Alman İmparatorluğu, Askeri İlişkiler

ABSTRACT

The Ottoman Empire and the German Empire drew closer after the 1878 Berlin Congress due to their political and military interests. The Germans sought to gain influence in the Middle East to establish political power against the English, French, and Russians. Meanwhile, the Ottoman Empire aimed to avoid isolation and approached the Germans for military development. However, as the process leading to World War I unfolded, the Ottoman Empire found itself compelled to enter the war due to the influence of German loans and military assistance. Substantial

¹ Bilim Uzmanı, Bağımsız Araştırmacı, yunus5571@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3949-0097>

² Doç. Dr., Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, stoprak@bandirma.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-2064-8272>

Citation/Atf: Balı, Y. & Toprak, S. (2023). Osmanlı Devleti'nin askeri gelişiminde Alman etkisi, 1878-1914. *Journal of Academic Analysis*, 1(1), 66-85.

Date Submitted/ Gönderim Tarihi: 07.12.2023 Date Accepted/ Kabul Tarihi: 29.12.2023

loans were obtained for military equipment, and most of these debts were inherited by the Republic of Turkey. Major projects such as the Baghdad Railway and the Hejaz Railway in the early 20th century had both military and political origins. Through these projects, the Ottoman Empire intended to strengthen its central administration in Arab lands and facilitate rapid military mobilization. However, due to obstacles posed by other Western powers, these projects did not achieve their full potential. Nevertheless, the Ottoman Empire fell under German influence in the military sphere. This study focuses on the military aspects of the convergence between the two countries, drawing on archival sources and scholarly works.

Keywords: Ottoman Empire, German Empire, Military Relations

1. Giriş

Alman İmparatorluğu'nun temelleri Prusya Krallığı tarafından atılmıştır. Prusya, Kuzey Almanya bölgesinde zamanla nüfuz elde etmiş, II. Frederik zamanında askeri yönden oldukça güçlü bir konuma gelmiştir. Zorunlu askerliği getirmesi, subay kadrosunu junker denilen soylulardan seçerek itaat ve yönetimde tecrübeli kimseleri kullanması, seyyar top arabalarıyla piyadeleri desteklemesi ve demiryolu ağlarıyla lojistik ve ikmalde orduyu beslemesiyle askeri alanda kısa sürede gücünü kanıtlamıştır. Danimarka, Avusturya ve Fransa gibi dönemin güçlü devletlerini kısa sürede yenmiş ve topraklarını genişletmiştir. Avusturya ve Fransa'da elde ettiği topraklarla Orta Avrupa'da büyük bir güç konumuna yükselmiştir. Fransa'yı yendikten sonra Versay Sarayında 1871 tarihinde imzalanan antlaşmayla I. Wilhelm imparator, Otto von Bismarck da şansölye denilen günümüz başbakanlığına eş bir konum elde etmiştir.

Prusya ordusu pratikle beraber iyi bir teorik eğitim almıştır. Askeri okullar sayesinde dünyada örnek bir ülke olmuştur. Osmanlı Devleti de Prusya'yı bu konuda XIX. Yüzyılda örnek almış, askeri uzmanlar getirmenin yanında askeri okullarında zamanla Prusya ekolünü benimsemiştir. Alman İmparatorluğu, topraklarını çevreleyen devletlerin saldırılarına karşı sürekli bir teyakkuz halinde olmak zorunda kalmıştır. Bu yüzden orduya büyük önem verilmiş, doğu, batı, kuzey ve güneyde sürekli ordu bulundurulmuştur. Komşularının ise yıpranması için dış politikada yoğun çaba sarf etmiştir. İtalya'nın Avusturya üzerindeki emelleri konusuna İtalya ve Fransa'yı desteklemesi buna bir örnektir. Rusya için ise 1878'deki Berlin Kongresi'nde kazanımlarını sınırlayarak Balkanlarda güçlü bir Rusya ve Akdeniz'de Rus donanması olmasını engelleyerek hem büyük bir güç olduğunu göstermiş hem de etrafındaki devletlerin güçlenmesini engellemeye çalışmıştır.

Kendi topraklarını korumak için de ittifak arayışına girmekten çekinmemiştir. Üçlü ittifak adı altında Rusya ve Avusturya ile askeri ve siyasi anlaşmalar yapmıştır. İki büyük devlet de Almanların büyük sınır komşularıydı. Aralarında da çatışma çıkmaması için büyük çaba harcamıştır. Fakat Bismarck'ın bu çabası yeterli olmamış ve ittifaklar bozulmuştur. Üstelik dünya savaşında Almanya, çok güvendiği ve yakın ilgi gösterdiği Rusya ile karşı karşıya gelmiştir.

Rusya'nın boğazlar, Balkanlar ve Akdeniz planları için giriştiği 1877-1878 savaşı sonrası umduğu kazanımları alamaması Almanya ile arasını bozdu. Almanya da bu tarihten itibaren zamanla yönünü Yakın Doğu'ya çevirdi. Osmanlı Devleti de askeri gelişim için batılı devletlerin uzmanlarına ihtiyaç duyuyordu. İki devlet, çıkarları nezdinde birbirlerine yakınlaştı.

2. Osmanlı Devleti ve Alman İmparatorluğu Arasındaki Askeri İlişkilerin Temelleri

Osmanlı Devleti, Avrupa'ya karşı üstünlük duyduğu uzun süre boyunca askeri gelişimle ilgilenmedi. Avusturya ile sınır olunması, Kutsal İttifak savaşları, Avrupa'da gelişen sanayi devriminin etkilerinden dolayı Osmanlı Devleti köklü ıslahat hareketi gerçekleştiremedi. Askeri reform için çalışmalar yapılsa da faydalı olmadı. 1826'da Yeniçeri Ocağının lağvedilmesine kadar geçici çözümler üretildi fakat askeri gerileme durdurulamadı. XVIII. ve XIX. yüzyıllarda Fransa'dan uzmanlar getirtildi fakat Almanların yükselişi ve Fransa'nın siyasi çıkarları, Osmanlı Devleti'ni Almanya'ya yakınlaştırdı.

Prusya'nın Avusturya Veraset Savaşları'ndan zaferle çıkması Avrupa'da adını duyurdu. Siyasi birliğini kurana kadar (1871) Fransa ve Avusturya'yı mağlup etmesi, küçük Alman devletlerini kendine bağlaması ve sonunda 1871'de siyasi birliğini kurmasıyla dikkatleri üzerine çekti. Osmanlı Devleti ve Prusya Krallığı arasında toprak sınırı olmasa da iki devlet birbirine ortak siyasi çıkarlar nezdinde yakınlaştı. Prusya, XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren askeri gücünü kanıtladı. Kurmay sınıfı kadar askeri teknolojide de hızlı bir yükseliş gösterdi. Osmanlı Devleti, Fransa ve İngiltere'den umduğu desteği göremeyince Prusya'ya yakınlaştı. Özellikle de askeri alanda kurmay sınıfının eğitiminin yanı sıra askeri malzeme tedariki de sağladı. Bu bölümde iki devletin askeri gelişimleri tarihsel perspektifte aktarılıp birbirleriyle girdikleri askeri ilişkiler ele alındı.

Bismarck, Avrupa'daki siyasi dengenin bozulmasını istemiyordu. Avrupalı devletlerin siyasi çıkarlarının olduğu Balkanlardan uzak durmaya çalışıyordu. Tabii sadece Balkanlardan değil, Kuzey Afrika için de benzer politikayı yürütüyordu. XX. yüzyılın başında Fas üzerinde Fransa, İspanya ve İngiltere'nin çıkarları vardı. Almanya, Fas'ta bir çıkarı olmadığını belirtti. Fas'ın ithalat rakamlarına bakıldığında %11 ile Almanya dördüncü sırada yer almaktaydı fakat Avrupalı üç büyük devletin çıkarlarının çatışabileceği bu bölgeden başlangıçta bilerek uzak durdu (Massie, 1995: 296-298). Önceliği Alman çıkarları ve mevcut Avrupa güç dengesini korumaktı. Bismarck döneminde Almanya'nın Fransa ve Rusya'yı bu konuda çıkarlarına göre diplomatik olarak yönlendirme gücü vardı. Fakat Bülow döneminde Almanlar istedikleri gibi dış politika yönetemiyor ve yalnızlaşıyorlardı. Kuzey Afrika dışında; Rusya, Avusturya, İngiltere ve Fransa Balkanlar ile yakından ilgiliyken Bismarck, iç mesele ve yakın sınırlarla ilgiliydi. Buna rağmen batılı devletlerin siyasi emellerinin olduğu Osmanlı Devleti topraklarının kaderine Berlin Kongresinde karar verildi (Langer, 1925: 58). Kuzey Afrika ve Akdeniz ile de ilgilenmeyen Bismarck, Fransa'nın da nefretini almamak için 1881'de işgal edilecek Tunus'a ses çıkarmadı (Langer, 1925: 59). Bismarck, Avrupalı devletlerin Osmanlı

Devleti üzerindeki çıkarlarını, Alman çıkarları nezdinde yönlendirmek istiyordu. Genel olarak Almanya'nın şark meselesiyle alakasının olmadığını ve ilgisizliğini dile getiriyordu. Her ne kadar böyle bir yorum olsa da Berlin Kongresinde Alman çıkarları için Avrupa dengesini korumak uğruna Bosna-Hersek'in Avusturya'ya ve Tunus'un Fransa'ya bırakılması için uğraştı (Karal, 1995: 168-169). Bismarck'ın şansölyeliği döneminde temkinli bir politika izleyen Almanlar, şansölye Bülow döneminde saldırgan bir politika izledi.

Almanlar, Balkanlarda karışıklık çıkmaması için Osmanlı Devleti dış meseleleriyle dış politikaları dâhilinde yakından ilgilendi. 1877-1878 savaşı sonunda Balkanlar ve Doğu Anadolu'da yenilen Osmanlı Devleti'ne ağır şartlar sunan Rusya'ya karşı Avrupalı büyük devletler tepki gösterdi. İngiltere, Akdeniz filosunu Karadeniz'e sevk etti. Avusturya Rus sınırına ordu sevk etmeye başladı. Fransa ve İtalya da tepki gösterdi. Rusların, Osmanlı Devleti üzerinde nüfuz kurmaları ve Balkanlar ve boğazları ele geçirmelerine bu devletler göz yummadı. Bismarck ise, tepki göstermeyerek tarafsız bir politika izlenimine büründü. Almanlara dair bir tehlike yoktu ve Balkan coğrafyasında Avrupalı büyük güçler birbirine girdi. Bu durum, Bismarck'ın istediği bir politikaydı ve Almanya'nın hakem vazifesi görmesini sağlayacak bir olaydı (Karal, 1995: 60-61). Taraftan ziyade hakem vazifesi gören Almanlar, bir Osmanlı Devleti meselesi olan sınır tespitinde dış temsilciliğini vazifelendirdi. 1878 Berlin Antlaşmasının imzalanmasından sonra İstanbul'da görevli Alman büyükelçi Paul Gustav Graf von Hatzfeldt, Osmanlı Devleti-Yunanistan Krallığı sınırının tespitiyle görevli komisyonun başkanlığını yürüttü (Steinberg, 2020: 2-3).

3. Berlin Kongresi

Rusların Osmanlı Devleti'ni yenmeleri ve İstanbul önlerine kadar gelmeleri Avrupalı devletleri ayağa kaldırdı. İngiltere Marmara denizine donanma çıkardı. İngilizlerin Ruslarla savaşa tutuşması halinde Avusturya-Rusya arasında da savaş patlak verecekti ve bu durumda Almanya taraf olmak zorunda kalacaktı. Bu durum da Fransa'ya arkadan saldırma imkânı verecekti. Almanya'nın doğrudan bir çıkarının olmadığı, diğer devletlerin çıkarlarını koruma uğruna itildiği bir savaş da Bismarck'ın kurduğu Prusya sistemine aykırıydı. Böylesi bir savaşın çıkmasını engellemek için Bismarck arabuluculuk vazifesi üstlenerek Almanya'nın üstünlüğünü de göstermiş oldu. Kongre sayesinde Osmanlı Devleti'ne da yaşama şansı verildi (Marriott ve Robertson, 1917: 404-405).

Rusların büyük kazanımlarından memnun olmayan devletler, Bismarck'ın davetiyle Berlin'de toplandı. Almanya, Rusya, İngiltere, Avusturya, İtalya ve Osmanlı Devleti temsilcilerinden oluşan kongrede Bismarck baştan toplantının Avrupalı devletlerin aralarındaki anlaşmazlığı çözmek için oluşturulduğunu, Osmanlı için olmadığını belirtti. Bismarck,

kongrenin Osmanlı Devleti için toplanmadığını yineleyerek Osmanlı Devleti delegelerini de küçük düşürdü. Şark milletini sevmiyordu. Osmanlı Devleti diplomasisini de temelsiz görmekteydi. (Karal, 1995: 74-75). Kongre süreci genel konjonktürde Osmanlı Devleti aleyhine ilerledi. İngiltere, Kongre öncesinde Osmanlı Devleti'ne ultimatoma vererek Rusya'ya karşı haklarını koruyacağını taahhüt etti. Karşılığında da geçici olarak Kıbrıs'ı işgal etmek istedi. Osmanlı Devleti teklifi kabul etti. Fakat İngiltere kendi çıkarı nezdinde davrandı.

Bismarck, Berlin Kongresiyle Almanların Avrupa'da söz sahibi bir devlet olduğunu gösterdi. Büyük devletlerin Berlin'de toplanması, Almanların siyasi gücünü göstermekteydi. Kongre, Osmanlı Devleti'nin kaderi açısından büyük önem taşımaktaydı. Dış politikada İngilizler, Osmanlı Devleti toprak bütünlüğünü koruma politikasını terk ederek Ruslar lehine hareket etme eğilimine girdiler. Bunda, Orta Asya'da Ruslarla çatışmama politikasının etkisi büyüktü. Ayrıca kongre Osmanlı Devleti'nin toprak kayıplarıyla sonuçlandı. Kongre kararınca 1.maddeye göre Bulgaristan Osmanlı Devleti'ne bağlı özerk statüye sahip olacak, Hristiyan bir hükümetle yönetilecek ve kendi ulusal ordusu olabilecekti. 25.maddeye göre Osmanlı Devleti topraklarından Bosna-Hersek Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na, 58. Maddeye göre de Elviye-i Selase (Kars-Ardahan-Batum) Rus İmparatorluğu'na bırakılmıştı. 60. Maddeye göre de Kotur yöresi İngiliz-Rus yetkililerce belirlenecek sınırlar dâhilinde İran'a bırakıldı (The American Journal of International Law, 1908). Berlin kongresi sonrasında ve akabinde kaybedilen topraklar yüzünden Osmanlı Devleti ekonomisi ağır darbe aldı. Kıbrıs dâhil yukarıda zikredilen kaybedilen topraklar, ülkede ekonomik ortalamaı yükselten yerlerdi (Tabakoğlu, 2018: 296). Tevfik Güran da bu durumu destekleyerek; 1850'den sonra Avrupa'daki toprak kayıplarının ekonomiye oldukça olumsuz etkilediğini, bu bölgelerin imparatorluğun en gelişmiş yerleri olduğunu belirtmiştir (Güran, 2014: 326).

Kongre sonrasında Osmanlı Devleti yöneticileri, imparatorluğun çökmeye başladığını anladılar (Gencer, 2014: 310). Kaybedilen Rus savaşının üzerine kongrede de tavizler verilmesi prestij kaybına da neden oldu. 93 Harbi öncesindeki iflas da Avrupa nezdinde Osmanlı prestijini olumsuz etkiledi. Bütün bunlar ele alındığında Bismarck önderliğindeki Almanya için Osmanlı Devleti'nden ziyade Rusya ve Fransa elde tutulması gereken devletlerdi. Bu ülkelerle sınır olmasından kaynaklı, Osmanlı'yı daha geri plana atarak Kongre'de ve sonrasında da Osmanlı Devleti aleyhine kararları onayladı. Balkanlarda güçlü bir Rusya istemese de sınır güvenliği için ve Rusya'yı kızdırmamak için Rusya'ya Osmanlı Devleti topraklarından taviz verilebilirdi.

Avrupa siyasetini öncelikli hale getiren Bismarck'ın denge politikası çerçevesinde Osmanlı Devleti, pek de ilgilenilen bir alan değildi. Ortaylı'ya göre; Bismarck, Osmanlı Devleti'ne karşı Rusya'dan taraf olmuş, doğal yayılma sahalarına da kayıtsız kalmıştı. Bunun

da amacı Rusların İngiliz ve Fransız tarafını seçmelerini engellemektir (Ortaylı, 1981: 77.) Gariptir ki Bismarck böyle bir politika uygulasa da ardından gelenler yayılcı siyasetleriyle Rusya'yı elde tutmaktan ziyade İngilizlere yakınlaştılar. Fransa ve İngiltere'nin de yakınlaşmasına neden olan bu saldırganlık, Almanya'yı yalnızlaştırdı. Sömürgelerinde kazanım elde edemeyen Almanya, Asya topraklarında politika üretti. İngiltere, Fransa ve Hollanda'nın sömürgeleriyle yaptıkları ticaretten kazançlarını gören Almanya, ürettiği malı ihraç edeceği, hububat ithal edebileceği bölge olarak Osmanlı Devleti topraklarını seçti. Berlin-Bağdat hattının kurulması, Mezopotamya gibi verimli topraklarda üretilen hububatın da Almanya'ya akmasını sağlayabilirdi. Hem böylece İngiltere'nin Hindistan-Akdeniz kara bağlantısı da engellenebilirdi. Almanların Yakındoğu politikası bu minval üzerine kuruldu (Earle, 1972).

Bismarck, Avrupa'daki gerginliğin farkındaydı. Olası bir savaşta Almanya'nın iki ateş arasında kalmaması için sürekli ittifaklar geliştiriyordu. İlk olarak Avusturya-Macaristan ve Rusya ile Üç İmparator Birliğini 1873'te sağladı. Fakat Rusya'nın kısa sürede çekilmesiyle birlik dağıldı. Rusya'nın Osmanlı Devleti ile yaptığı 1877-1878 savaşı sonrasında Balkan haklarının bir kısmından vazgeçmesi üzerine tekrar ittifak yapıldı. Tabii sonrasında birlik yine dağıldı. Bismarck'ın birlik politikasına İngiltere'yi de katma isteği dikkat çekicidir. Bu fikirle, Fransa'yı yalnızlaştırmak istedi. Bizzat Bismarck, İngiliz Başbakan Lord Salisbury'ye özel bir mektup kaleme aldı. Mektupta İngiltere'nin ittifaka katılırsa oluşacak avantajlardan bahsettiği aktarılırken, İngiliz başbakanın teklifi kibarca geri çevirdiği belirtilmekteydi (Ludwig, 1926: 81-82).

Bismarck sonrasında Almanların bir anda Osmanlı Devleti'ne yakınlaşması, Avrupa'da saldırgan bir politika izlemesi, dış siyasetinde keskin bir dönüş olduğunu göstermektedir. Bismarck sonrasında denge siyaseti terk edilmişti. Sömürge faaliyetleri denense de istenilen başarı ve verimlilik sağlanamadı. ABD'nin Osmanlı Devleti Büyükelçisi Henry Morgenthau, dönemin Alman Büyükelçisi Hans von Wangenheim ile 1914 yılında yaptığı bir konuşmada, Wargenheim'in Almanların artık yeni toprak istemediğini, Alsace-Lorraine, Polonya ve diğer Alman olmayan ülkelerde sıkıntılar yaşadıkları için, nüfuslarının Almanca konuşmadığı bir bölge daha istemediğini söylediğini aktardı. Almanların, İngiliz ve Hollandalılar gibi ticaret ağlarını genişletmelerini, bu fikrin Mezopotamya ağı için de Bağdat Demiryoluna sahip olmak gerektiğini aktardı (Morgenthau, 2017: 59).

Karl von Winterstetten, Berlin-Bağdat kitabında; Osmanlı Devleti'nin Almanya-Avusturya nüfuzuna girmesinin kendisi için hayırlı bir olay olacağını aktarmıştır. Üçlü itilafın (Fransa-İngiltere-Rusya) Osmanlı Devleti'ni paylaşma emellerini Osmanlı Devleti de biliyordu. Orta Avrupa hükümeti olarak adlandırılan Almanya-Avusturya bloğuna Osmanlı

Devleti'nin tabi olmasıyla toprakları da kolonizasyon olacak ve gelişmenin önü açılacaktı. Osmanlı Devleti'nin bu bloğa girmesiyle Elbe nehrinden Fırat-Dicle hattına kadar büyük bir ittifak kurulabilirdi. Fakat Balkan Harbi bu planı bozdu (Yılmaz, 2011: 82).

4. Berlin Kongresi Sonrası Osmanlı Devleti-Almanya İlişkileri

Osmanlı Devleti, 1877-1878 Rus savaşı sonrasında büyük toprak kaybına uğradı. Ruslar Çatalca'ya kadar geldi. Araya batılı devletler girip kongre nezdinde olayı uluslararası boyuta taşımaları yıkım daha büyük olabilirdi. Bu yönüyle Berlin Kongresi büyük bir yenilgiyle biten savaşın Osmanlı Devleti yönünden kayıplarını azalttı. Ayrıca kongreden önce Osmanlı Devleti lehine hareket edeceğinin taahhüdünü veren İngiltere, bu yönde hareket etmedi, Osmanlı Devleti'ni yalnız bıraktı. Bismarck da kongre amacını baştan söyleyerek Osmanlı Devleti heyetini susturdu (Armaoğlu, 1997: 523-525).

Osmanlı Devleti, uzun süre Avrupa kongrelerine katılmayı bağımsızlığına ters düştüğüne inandığı için katılmayarak uzak kalmayı yeğledi. Kaybedilen topraklar, askeri alandaki başarısızlıklar ve dış politikada destekçi arayışı Osmanlı Devleti'ni Berlin Kongresine katılmaya itti. Ruslarla girilen mücadelelerdeki kayıplar azımsanmayacak derecede büyüktü. Berlin Kongresi aslında Osmanlı Devleti kaybı için değil, Rus kazanımını sınırlandırmak için icra edildi.

Berlin'e kadar doğu ticaret yolları için Osmanlı Devleti toprak bütünlüğünden yana hareket eden İngiltere, bu yolları kendi nüfuz alanına almaya başlayınca Berlin Kongresi kırılma noktası oldu. İngiltere, Hindistan ticaret yollarını koruma altına almak için Mısır ve Kıbrıs'a yerleşerek kendini güvenceye aldı. Ruslarla da İran üzerinde anlaştı ve güney kesimini nüfuz alanına almak istedi. Ek olarak Basra körfezi İngiltere için önem arz etmekteydi. İngilizlerin buradaki ilk varlığı tarihte 1639'a kadar uzanır. Doğu Hindistan Şirketi aracılığıyla bölgede bir yatırım yapıldı. XVIII. yüzyılın sonlarında da Bağdat'ta konsolosluk açtılar (Yıldırım, 2020: 919-910). Ardından yüzyıl sonuna doğru Fırat-Dicle nehri üzerinde Lynch şirketi taşımacılık imtiyazı elde etti. XIX. yüzyıl sonunda Bağdat Demiryolu girişiminde de İngilizler yönetime iki üyeye katılıp ve zamanla da %40 hisse alarak Bağdat ve Basra bölgesinde nüfuzlarını korudular (Yıldırım, 2020: 920-921).

Bismarck sonrasında Almanların sömürge girişimlerinin başarısızlıkla sonuçlanması ve Osmanlı Devleti topraklarından verim alınacağına dair bilgiler üzerine Osmanlı Devleti toprakları Almanlar için ilgi odağı olmaya başladı. Almanlar; İngiltere, Rusya, Fransa ve Avusturya-Macaristan gibi direkt Osmanlı Devleti topraklarına göz dikmedikleri için Osmanlı Devleti aydınlarınca da zararsız olarak bakılıyordu. Üstelik Avrupa'daki siyasi dengede Almanların öne çıkması, siyasi birliği sağlamadan önce Fransa gibi büyük bir gücü yenmesi,

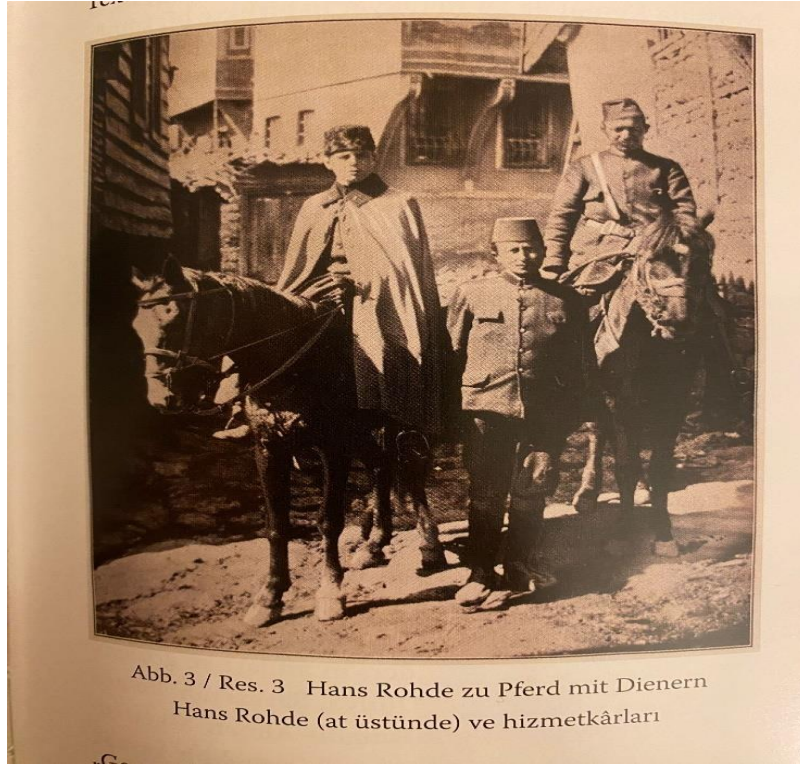
İngilizlerle rekabet edebilecek düzeye gelmesi Osmanlı Devleti nezdinde Almanlara karşı da sempati beslemeye başladı. Bismarck sonrası ilişkilerdeki iyileşme, iki tarafın da birbirine yakınlaşmasıyla oldu. 1898’de imparator II. Wilhem’in doğu ziyareti Osmanlı Devleti -Alman İmparatorluğu ilişkilerinin gelişiminde büyük etki yarattı (Kummer, 2011: 15). İmparatorun bizzat ziyaretinin ardından Alman askeri heyetlerinin Osmanlı Devleti’ne gelmesi ve Osmanlı ordusundaki Fransız ekolünün yerine Alman ekolünün yerleşmesi ilk adımlardandı. Sonrasındaki ekonomik girişimler iki ülkeyi daha da yakınlaştırdı. Askeri reformlar neticesinde silah siparişlerinin verilmesi ve Almanlara tanınan imtiyazlar, Osmanlı Devleti ekonomisindeki Alman ağırlığı lehine gelişti.

1874 tarihinde Prusya Krallığı ve Osmanlı Devleti, karşılıklı anlaşarak ülkelerindeki temsilcilikleri büyükelçilik statüsüne getirdi. 1897’de büyükelçiliğe atanan Marschall von Bieberstein ile ilişkiler gelişim gösterdi. Bieberstein, 1912’ye kadar görev yaptı. Osmanlı Devleti’nin Almalardan silah almaları konusunda büyük etkisi oldu. Bieberstein, Bosna-Hersek ve Trablusgarp olaylarında da Osmanlı Devleti lehine hareket etmişti. Bieberstein, II. Abdülhamit üzerinde de nüfuza sahipti. Sultan’a yakın olan Fehim Paşa’nın, bir Alman tacirin mallarına usulsüz el koyması üzerine görevden alınmasında etkili olduğu söylenmektedir. Sultan, paşayı görevden almışsa da bu durum Almanlarla ilişkilerde olumsuz seyretti. Yine de Bieberstein, Alman çıkarları için çalışmaya devam etti. Krupp firmasına 45 milyon marklık top siparişi verilmesinde öncülük etti. 1905 tarihinde bir başka silah siparişi verileceği zaman Fransız marka olan Schneider, ucuzluğu ve seri top atması ile öneme sahipti. Osmanlı Devleti, Fransızlara sipariş vermeyi kararlaştırdı. Bieberstein araya girdi. Alman Dış İşleri Bakanlığı’nı devreye soktu ve siparişin Almanlar’a verilmesinin önemine değindi. Aynı dönemde Bulgarlar da Fransızlar’a sipariş verdi. Osmanlı Devleti, silahların Bulgarlar’a daha geç verilmesi karşılığında siparişin Fransızlar’a verileceğini aktardı. Fransızlar, sipariş verildiği takdirde Bulgarlar’la olan anlaşmanın da iptal edileceğini aktardı. Fakat II. Wilhelm’in Bulgar Prensi’ni Almanya’ya davet edip ağırlaması Osmanlı Devleti’ne bir gözdağı oldu ve Osmanlı Devleti, daha pahalı olduğu halde Alman Krupp firmasından sipariş verdi. Siparişin tutarı olan 100 milyon mark da Alman Dresdner Bank’tan kredi çekilerek ödendi (Türk, 2012: 133-137). Bieberstein’in nüfuzu ve Almanlar’ın hamleleri göstermektedir ki Alman nüfuzu Osmanlı Devleti’nin silah alım kararlarını etkilemekteydi.

5. Berlin Kongresi Sonrası Askeri İlişkiler

İngilizlerin Balkanlarda Osmanlı Devleti aleyhine hareket etmesi Osmanlı Devleti’ni İngiltere’den daha da soğuttu fakat II. Meşrutiyet döneminin İttihat ve Terakki hükümeti İngilizlerle yakınlaşma yoluna gitmeye çalıştı. Bu durum; dönemin hükümetinin her ne kadar

Almanlara yakınlaşılsa da İngiltere gibi bir gücün Osmanlı Devleti için daha gerekli olduğuna inandıklarını göstermektedir. Jön Türkler, iktidara gelmeden önce Almanlara sıcak da bakmıyorlardı. Hareketlerini serbestçe Paris'te yaptıklarından liberal ve özgür düşünce için Fransız veya İngiliz yakınlaşmasını kendilerine daha yakın görüp saltanat destekçisi ve sultanın politikalarına onay veren Alman imparatoru ve Alman politikasına eleştirel ve mesafeli bakmışlardı. Almanlara yakınlaşmak, Jön Türkler için iktidara geldiklerinde bir nevi zorunluluk oldu. Balkan Savaşları döneminde ordu içerisindeki Fransız yanlısı subay sayısı azalıp Almanlara yönelik sempati arttı. Osmanlı ordusu içerisindeki Alman sempatisinin artmasını ve Fransız etkisinin azalmasını o dönem Osmanlı Devleti ordusunda görev yapan Alman subay Hans Rohde, anılarında aktarmaktadır (Kummer, 2011).

Şekil 1: Hans Rohde

II. Mahmut döneminde getirilen Prusyalı subay Moltke dışında Osmanlı Devleti ordusunda Fransızlar görev yapıyordu. Moltke sonrasında da Fransız askeri heyeti geldi. II. Abdülhamit – II. Wilhelm arasındaki yakın ilişki pozitif bir imaj çizse de askeri ve bürokratik çevrelerde Alman hayranlığı düşük kaldı. Osmanlı'nın son dönemine damga vuran Jön Türkler için Almanların mutlakiyetçi yapısıyla II. Abdülhamit'in yönetim tarzının yakınlığı tehlikeli görüldü ve Jön Türkler Almanlara temkinli baktılar. Osmanlı Devleti'nde meşrutiyetin

temellerini atan, özgürlük, eşitlik gibi kavramlardan etkilenen Jön Türkler için Fransa hayranlığı daha fazlaydı. II. Abdülhamit yönetiminin baskısı neticesinde Avrupa'ya kaçmışlar ve çoğunlukla Paris'te örgütlenerek meşrutiyeti tekrar ilan etme çabalarına giriştiler. Liberal fikirlerden dolayı Fransız hayranlığı yüksekti. Ek olarak Fransa'nın askeri üstünlüğünün de farkındaydılar (Kanberoğlu, 2018: 163). II. Abdülhamit döneminden önce de Fransız etkisi yüksekti. Sultan Abdülmecit döneminde Harbiye Mektebi Nazırı Hüseyin Avni Paşa, birçok Fransız askeri öğretmeni ödüllendirdi. Harbiye Mektebi Taksim-i Arazi öğretmeni Le Kilyo, Süvari Öğretmeni De Yelar, baytar Jerce bunlardan bazılarıdır. Ayrıca Fransız Hükümeti, Hüseyin Avni Paşa ile beraber bir grup Türk subayına nişan verdi (Uysal, 2015: 61-62). Fakat 1878'deki Berlin Kongresi sonrasında İngiltere ve Fransa'nın Yakındoğu'daki yayılmacı politikaları karşısında II. Abdülhamit, Almanlara daha ılımlı yaklaştı. Bu nedenle XX. yüzyıla girerken Almanlarla girilen yakınlık bir nevi zoraki oldu.

V. Mehmet'in padişahlığı döneminde Harbiye Nazırlığına getirilen Mahmut Şevket Paşa, Alman İmparatoru'nun özel isteğiyle Almanya'ya davet edildi. Alman ordusunun manevralarını izleyen Paşa, Fransa'yı kuşkulandırmamak için Almanya'dan sonra Fransa'ya geçti. Burada birçok askeri fabrikayı, büyük tesisi ziyaret etti (Simavi, 2006: 55). 1909 gibi geç bir tarihte Osmanlı Devleti'nin, Almanya ile yakınlık ilişkileri olsa da diğer devletlerle olan ilişkilerini zedelemekten kaçındığı görülmektedir.

Fransa ile geçmişe dayanan köklü bir ilişki vardı. Almanlarla yakınlık kurulsa da Fransa'dan uzaklaşmak istenmedi. Osmanlı Devleti, orduyu çağdaşlaştırmak istediğinde Fransa'dan her zaman beklediği desteği de görmedi. Bu durumda Almanya devreye girdi ve Osmanlı Devleti ile ilişkilerini geliştirmeye çalıştı. 1870'teki Alman-Fransız savaşı sırasında Osmanlı Devleti'nde görevli askeri heyet Fransa'ya geri çağrıldı ve bir daha da askeri bir heyet gönderilmedi. Osmanlı Devleti, 93 Harbi sırasında heyet istese de bu teklif reddedildi. Buna istinaden dönemin İstanbul'da görevli Alman büyükelçisi Kont Hatzfeld, bizzat II. Abdülhamit ile görüşerek; Osmanlı Devleti ordusunu modernize etmek için bir Alman askeri heyet gönderilebileceğini aktardı (Earle, 1972: 51). Diplomasi görüşmelerinin ardından 1882 tarihinde Otto von Kaehler önderliğinde Alman askeri heyeti görevlendirildi (Alkan, 2020: 479). Ardından Wilhelm Colmar von der Goltz geldi (Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı, 1978).

Almanların Osmanlı Devleti üzerindeki menfaatleri kadar Osmanlı'nın da Almanlardan beklenti ve menfaatleri vardı. Osmanlı Devleti, Almanlardan ağırlıklı askeri alanda faydalanmaya çalıştı. Bunu 1807-1920 yılları arasındaki Almanca çeviri eserlerin içeriği kanıtlamaktadır. Ortalama üç yüz elli kadar çeviri eserden doksan tanesi askeri terminoloji

içermektedir. Edebiyat, felsefe, siyaset, tıp, tarih gibi alanlarda ise ya çok az eser yazılmış ya da hiç yer almamıştır (Kummer, 2011: 38-39). Almanca, uzun süre Osmanlı Devleti için uzak kaldı. Goltz Paşa'nın girişimiyle 1886'da askeri okul müfredatına Almanca girdi ve harp okulu öğrencileri Almanca öğrenmeye başladı (Kummer, 2011: 44).

Goltz Paşa Osmanlı Devleti ordusunu modernize ve Alman ekolüne göre yetiştirmeden büyük çaba harcadı. Osmanlı kurmay sınıfı içerisinde Alman hayranı çokça subay ortaya çıktı. Bu subay sınıfı II. Meşrutiyet ile siyasette de etkin oldu ve zamanla Almanlarla yakınlaşma arttı (Çöklü, 2014: 45-46). İki devletin yakınlaşması menfaate dayalıydı. Almanlar, Fransızlardan silah sipariş edileceğinde, kapitülasyonların tek taraflı kaldırıldığı ilanında Osmanlı Devleti'ne tepki vermekten çekinmedi. Bu tutumlarıyla dostluktan ziyade menfaatlerinin ön planda olduğu açıktı. Ayrıca Goltz Paşa, Türklerin milli değerlerine dair de eksik bilgiye sahipti. "*Balkan Savaşları'nda kaybedilen topraklar Osmanlı için çok da önemli olmamalıdır. Zira İsveç Kuzey Denizini, İngiltere Normandiya kıyılarını kaybettiği halde toparlanmışlar, Osmanlı Devleti de bu durumdan kurtulup toparlanabilir*" söyleminde bulundu (Goltz, 2012: 38-39). Goltz Paşa'nın bu kıyaslaması Türkleri çok fazla tanımadığını göstermekteydi. Rumeli ve dolayısıyla Balkan coğrafyası, I. Murat devrinden beri Osmanlı Devleti'nin odağı oldu. XIX. yüzyılda da Rumeli, kendisinden beklenileni yaptı ve Hicaz bölgesine asker gönderiminde güvenilir birlikler göndererek önemini kanıtladı. Ayrıca son dönem Osmanlı Devleti siyasetine yön veren İttihat ve Terakki Partisi'nin çoğu üyesi Rumeli doğumluydu. Mustafa Kemal Atatürk, Talat Paşa, Resneli Niyazi, Doktor Nazım, Bahaddin Şakir, Cavid Bey, Emanuel Karasu, İbrahim Temo öne çıkanlardır. Haliyle Rumeli bölgesinin Osmanlı Devleti için önemi Goltz Paşa'nın düşündüğünden çok daha büyüktü.

Alman askeri heyetlerinin gelmeleri, Osmanlı Devleti askeri teşkilatının düzenlenmesinde, askeri okulların müfredatlarının değiştirilmesinde ve silah siparişleri gibi birçok farklı alanda yenilik getirdi. Goltz, Osmanlı Devleti ordusunda sevilen bir subay oldu. Ordu teşkilatında düzenlemeler yaptı. 1888 yılında Almanlara silah siparişi verildi ve sahra topları orduya gelmeye başladı (Alp, 1993: 120-121). 1891'de de her orduda topçu tümeni kurulması talimatı verildi (Genelkurmay, 1978: 216). Bu silah siparişlerinin ödenmesi ve sevkiyatında bazen sorunlar da olmaktaydı. Krupp firmasına siparişler için 1885 yılında ödenek bulunamayınca Kasaba Demiryollarının hasılatı karşılık gösterilerek borç akdi yapıldı. Bir başka ödeme zamanıyla ilgili de miladi 1887 tarihli bir belge göstermektedir ki Osmanlı Hükümeti, Krupp firmasıyla yaptığı sözleşmeye istinaden gerekli ödemeyi yapamamıştır. Firma da buna istinaden sözleşmeyi feshetmiş ve siparişlerin sevkiyatını durdurmuştur.

Şekil 2: Krupp topu

6. Balkanlardaki Asayiş ve Avrupalı Devletin Müdahalesi

XIX. yüzyılın son yarısında Osmanlı Devleti toprakları içerisindeki azınlıklar çeşitli isyanlar çıkardılar. Arabistan coğrafyasında gerçekleşenler kadar Rumeli’de çıkan isyanlar da devleti uğraştırdı. Üstelik iç isyanlar uluslararası kamuoyunun da devlet iç işlerine karışmasına sebebiyet verdi. Bunlar içerisinde Makedonya’da baş gösteren özellikle Bulgar ve Sırp isyanları bölgede huzursuzluk yarattı ve asayişin bozulmasına neden oldu. Rumeli, Anadolu ve Arap coğrafyasından farklı olarak çok çeşitli milletlere ev sahipliği yapmaktaydı. Ayrıca toprakları verimli, stratejik olarak da önemliydi. İmparatorluğun diğer bölgelerinden ziyade Rumeli’deki asayiş ve düzenin tesisi daha önemliydi.

Makedonya XX. yüzyıla girerken Osmanlı Devleti toprağı idi. Bu bölge üzerinde Avusturya-Macaristan ve Rusya’nın nüfuz mücadelelerinin yanında Sırbistan, Yunanistan, Romanya ve Özerk Bulgaristan’ın da pay talepleri vardı. Makedonya, Osmanlı idari yapısınca Selanik, Manastır ve Kosova olarak üç vilayete bölündü. Ayrıca etnik ve dini yönden de çok çeşitlilik de diğer Balkan devletlerinin bölge üzerinde hak talep etmesine neden oluyordu. Bölgede çeşitli çeteler ve örgütler baş gösterdi. Bunlardan biri de *İç Makedonya Devrimci*

Örgütü (Internal Macedonian Revolutionary Organization, IMRO), özerk bir Makedonya için bölgede iç karışıklıklar çıkarmak üzere kuruldu (Akhund, 2014: 588). Bölgedeki karışıklığı gidermek ve düzeni sağlamak için ordu kullanılıyordu. Asayişin sağlamada etkili olan Jandarmanın oluşumu ve etkin kullanımı da XX. yüzyıl başlarını buldu.

Yeniçeri ocağı kaldırıldıktan sonra 1834-1836 yılları arasında redif birlikleri geri hizmet vermenin yanında asayişten de sorumluydu. Ardından 1839'da Zaptiye Teşkilatı oluşturuldu. 1844'te tımarlı sipahiler kaldırılınca arazileri zaptiyelere bırakıldı. 1846'da da Zaptiye Müşirliği oluşturuldu (Sert, 2021: 413). Kurum asayişten sorumluydu. Balkanlar'daki çokulusluluk ve yabancı devlet müdahaleleri bölgede sık sık isyanlara neden oldu. Osmanlı Devleti büyük çaptaki isyanlara askeri müdahale etse de asayişin sağlanmasında sorunlar yaşıyordu. Berlin Kongresi'nde bu konu ele alındı. Berlin Kongresine istinaden Balkanlar'da ıslahat yapması ve asayişin temin etmesi beklenen Osmanlı Devleti, 1879'da Jandarma teşkilatı için çalışmalara başladı. İlk olarak Doğu Rumeli Vilayetinde çalışmalar başlatıldı. Fakat istenen düzen sağlanamadı ve teftiş için bir İngiliz subay bölgeye gönderildi. Yeterli görülmeyen ıslahat çalışmalarını rapor ettikten sonra imzacı devletler Osmanlı Devleti'ne ultimatoma verdiler (Sert, 2021: 428-429). Osmanlı Devleti'nin Jandarma teşkilatı için ıslahat çalışmaları yeterli olmayınca imzacı devletler 1903'te Mürzsteg Programı'nı Osmanlı Devleti'ne önerdiler. Ayrıca Avrupalı bir general ve bir grup askerin de görev yapmasını öngördüler. Almanların telkinleriyle Osmanlı Devleti bu programı kabul etti ve Jandarma teşkilatının reformu için Avrupa müdahalesini kabul etti (Akhund, 2014: 433). 1903'te Balkanlar'da artan anarşinin sonlanması, buna istinaden önlem alınması için Rusya, Almanya ve Avusturya hükümetleri tedbirler alarak Osmanlı Devleti'nin de buna katılmasını istediler. Durum Hariciye Nezareti'ne bildirildiğinde buradan da II. Abdülhamit'e intikal ederek onun takdirine bırakıldı. II. Abdülhamit, İstanbul'daki Alman elçiye "yabancı müdahalesinin iç işlerime karışmasını istemem" demesine rağmen Hristiyan bir Genel Vali atanması söz konusu olunca Mürzsteg Programını kabul etmek zorunda kaldı (Armaoğlu, 1997: 588-589). Batılı devletler, gayrimüslimleri kullanarak Balkan coğrafyasında istikrarsızlık yaratıyorlardı.

II. Wilhelm, Osmanlı Devleti topraklarına üç ziyaret gerçekleştirdi. Ziyaretler, genel olarak ilişkileri geliştirme maksatlı oldu. İlk ziyaret; Bismarck'ın itirazlarına rağmen 1889 tarihinde gerçekleşti. Bismarck'ın itiraz etme sebebi, bu gezinin Rusya ve İngiltere'yi kuşkulandırmasından ileri gelmekteydi. İmparator, İstanbul ziyaretinin Rusları kuşkulandıracağını bilmekte fakat Rusların ne düşündüğünü umursamadan İstanbul'a gitme hazırlıkları yaptı. Alman hükümeti, Rusya'ya; İmparatorun İstanbul'a yaptığı ziyaretin basit bir nezaket olduğunu ve orada herhangi bir iş görüşülmediğini teyit etti. Fakat görüşme siyasi

açından önemliydi. II. Abdülhamit, Rusya'ya karşı Alman tarafından destek umdu 1898'de ikinci ziyaretini İstanbul ile beraber Asya topraklarına gerçekleştirdi. Yukarıda değinilen hilafet makamına verilen değer; Şam'da, Selahattin Eyyubi'nin mezarını ziyareti sırasında kendisini II. Abdülhamit'in ve üç yüz milyon Müslümanın dostu olduğunu vurgulamasıyla kanıtlanmaktadır (Ludwig, 1926: 243). Kayzerin hilafet makamını kendi lehine kullandırma pahasına Osmanlı Devleti ile yakınlaşması, Almanların direkt olarak Balkan politikasında da söz söylemesi anlamına geliyordu. Böylece; Bismarck'ın Almanya'yı izole ettiği Balkan sorununa Almanya direkt girmiş olacaktı. Balkanlar konusunda Kayzer, Avusturya'ya da güvenmiyordu (Ludwig, 1926: 392). Avusturya'ya güvenmemesinin bir nedeni; Bosna ilhaki meselesinde kendilerinden önce Rusya'nın bilgilendirilmesiydi. Ayrıca ilhak; Berlin meclisi tatildayken gerçekleştiği için Kayzer bu durumun kasıtlı olduğunu düşündü. Olayı da "Türlere karşı bir yağma girişimi" diye nitelendirdi. İngilizlerin Balkanlar konusunda Rusya ve Avusturya'yı destekler tavrına Kayzer karşıydı. Osmanlı Devleti'nin paylaşılma fikrine kendi çıkarları dahilinde karşı çıkıyordu. Lord Salisbury'nin Rusya lehine Balkan politikası benimsemesi Kayzer'i İngilizlerden uzaklaştırmaya başladı. Salisbury, Balkanlarda Alman karşıtı politika izlemenin yanında herhangi bir Alman ittifakına da katılmıyordu. Berlin Kongresinde sonuçlanmayan Girit meselesi de dikkate değerdir. Girit'te Yunan ayaklanması başladığında Kayzer Türklerden yana tavır alınmasını ve gerekirse Atina'nın güneyinde yer alan Pire limanının abluka altına alınmasını istemişti. Fakat olay Osmanlı aleyhine sonuçlandı. Haliyle Kayzer de istediği politikayı gerçekleştiremedi. 12 Ekim'de patlak veren Balkan savaşını II. Wilhelm beklemiyordu. Savaşa istinaden İngilizlerin Avusturya'nın ve Rusya'nın yalan söylediğini, kendisinin kandırıldığını ima ediyordu. Türklerin hızlı yenilmeleri de dengeleri sarstı. Türkler tarafından gelen arabuluculuk teklifini kabul etti ve barış için elinden geleni yaptı. Savaş yanlısı tutum izleyen ve Arnavutluk ilhakını isteyen Avusturya temsilcisini sert bir dille uyararak barış tutumunu yineledi. İmparator, Avusturya'ya güvenmiyordu. Konferansta Avusturya'ya karşı Sırbistan'ı destekledi. Osmanlı Devleti'nin uğradığı yenilgi ve Balkanlarda bağımsız devletler çıkması üzerine kafasında Mezopotamya'nın işgalini tasvir etti (Ludwig, 1926). Her ne kadar Balkanlar konusunda Osmanlı Devleti lehine hareket ediyor gözünde doğunun zenginliklerini kullanmayı amaçlıyordu (Earle, 1972: 25-29).

Osmanlı Devleti'nin Balkan yenilgisi, Rumeli'nin büyük kısmını kaybetmesi Avrupalı devletler nezdinde gücünün de kaybedildiği söylentileri yarattı. Buna rağmen hilafet gücüyle Müslüman milletleri ayaklandırma fikri Almanlar için oldukça stratejik bir hamle olarak görülmekteydi. Özellikle İngilizler'e karşı kullanılma amacı güdüyordu. Ayrıca büyük bir insan gücü olması, olası bir savaşta seferberlikte çok fazla askerin cepheye sevkini sağlayabilirdi.

Bunlara ek olarak coğrafi konumu dolayısıyla İngiliz ve Rusların kritik ekonomik yollarını da kesme ihtimali Almanları Osmanlı Devleti'ne yakınlaştırmaya itti. Askeri ilişkilerin gelişim göstermesiyle yetişen mektepli Osmanlı Devleti kurmay sınıfında Alman sempatisi de artmaktaydı. Ayrıca üst düzey Alman subayların Osmanlı Devleti'nde görev yapması, olası bir askeri harekatta sevk yönetiminin de Almanlarca sağlanabileceği ihtimalini doğurmaktaydı. Böylece Almanlar, Avrupa'daki yüklerini hafifletmeyi amaçladılar (Earle, 1972: 305).

Almanlar, askeri nüfuzlarını artırmak için stratejik projelerin hızlıca yapılmasını istiyorlardı. Bunların büyük öneme sahip olanlarından biri Bağdat Demiryolu'ydu. Bu projenin gerçekleşmesi, Basra Köfrezî'nin kontrolünü görünürde Osmanlı'ya verse de dolaylı yoldan Almanlar'a vermiş olacaktı. Böylece İngilizler'in Hint ticaret yolu sekteye uğrayacağı planlandı (Earle, 1972: 214-215).

Bağdat demiryolu güvenliği için stratejik öneme sahip noktalar vardı. Almanlar bu noktaları belirledi. Türk yetkililere bu yönde tavsiye veriyorlardı. Özellikle ordudaki Alman subayların tavsiyeleri karar almada etkili oluyordu. Buna göre Umman Denizi kıyısında olan Kuveyt, saldırıya açıktı ve kolayca buradan demiryoluna ulaşılabilirdi. Bu yüzden 30.07.1902'de Kuveyt'e Krupp marka üç ağır top yerleştirilmesi ve gerekli piyadenin sevki kararlaştırıldı. Demiryolu henüz inşa edilmemişti fakat kıyıdaki muhtemel demiryolu başlangıç noktasının güvenliği için böyle bir karar alındı.

I. Dünya Savaşı sırasında açılan cepheler ve cihad gibi siyasi hamleler, Almanların Osmanlı Devleti'ne yaklaşmasındaki siyasi emelleri kanıtlaya da Avrupa'da ilerleyememeleri, Verdun'u geçememeleri, Avusturya'nın Sırpı istenilen sürede yenememeleri Osmanlı Devleti'nde ulaşımı sekteye uğrattı ve Osmanlı Devleti bir nevi kendi kendine uzun süre savaşmak zorunda kaldı.

7. Sonuç

I. Dünya Savaşı sırasında askeri yardımın artması Almanya'nın Osmanlı Devleti üzerinde özellikle askeri alanda nüfuzunu artıran olay oldu. Prusya'nın askeri başarısına kadar Fransız etkisinin ağır bastığı Osmanlı Devleti askeri teşkilatı, Prusya ordularının Fransa'yı mağlup etmesi ve Alman İmparatorluğu'nun ilanı ile Alman ekolüne yavaş yavaş girmeye başladı. Osmanlı Devleti'nin ekonomik zorluğu karşısında kredi ve askeri ihale kolaylıkları da Almanlar tarafından sağlanınca ilişkiler hızla gelişti. Almanlar, siyasi ilişkilerdeki olumlu seyredişi fırsat bilerek silah ticaretini artırdı ve yüklü kredi ve siparişlerle hem zenginleşti hem de Osmanlı Devleti'nin askeri teşkilatını Almanlaştırdılar. I. Dünya Savaşı'na girerken Osmanlı Devleti ağırlıklı Alman silahlarıyla donandı. Osmanlı Devleti son dönem itibarıyla Alman

etkisi altında dünya savaşına girdi. Aldığı kredi ve Alman silahları, Alman kurmayının harp okullarındaki ordudaki etkisini de göz önünde bulundurduğumuzda Alman nüfuzu belirgindir.

EXTENDED ABSTRACT

The foundations of the German Empire were laid by the Kingdom of Prussia. Over time, Prussia gained influence in the northern regions of Germany and, during the reign of Frederick II, became militarily powerful. The implementation of compulsory military service, the selection of officers from a noble class known as Junkers, the use of experienced individuals in obedience and administration, support for infantry with mobile artillery units, and the establishment of logistical and supply networks through railway systems quickly demonstrated Prussia's military strength. Prussia successfully defeated powerful states of the time, such as Denmark, Austria, and France, expanding its territories. With the acquired lands in Austria and France, Prussia rose to a dominant position in Central Europe. Following the victory over France, the Treaty of Versailles was signed in 1871, making William I the emperor and Otto von Bismarck, in a position similar to today's prime minister, known as the chancellor. The Prussian army received not only practical but also excellent theoretical training, making it a model country worldwide through military schools. In the 19th century, the Ottoman Empire took Prussia as an example, adopting the Prussian military tradition by bringing in military experts and incorporating the Prussian style into its military schools. The German Empire had to maintain a constant state of alert against the potential attacks from surrounding states. Therefore, a significant emphasis was placed on the military, and armies were stationed in the east, west, north, and south. Intensive efforts were made in foreign policy to weaken neighboring states, as seen in the support for Italy and France regarding Italy's ambitions against Austria. Concerning Russia, the Berlin Congress of 1878 limited its gains in the Balkans, preventing the emergence of a powerful Russia in the region and hindering the presence of the Russian navy in the Mediterranean. To safeguard its own territories, the German Empire sought alliances and, without hesitation, entered into military and political agreements with Russia and Austria under the Triple Alliance. Both Russia and Austria were significant neighbors of Germany, and considerable effort was made to avoid conflicts between them. However, Bismarck's efforts were not sufficient, leading to the dissolution of the alliances. Furthermore, in the World War, Germany found itself in conflict with Russia, a country it had trusted and closely attended to. The strained relations between Russia and Germany arose from Russia's failure to achieve its desired gains in the Straits, the Balkans, and the Mediterranean after the 1877-1878 war. From that point on, Germany gradually shifted its focus towards the Near East. The Ottoman Empire, in its pursuit of military development, required the expertise of Western nations, leading to a convergence of interests between the two states. Taking advantage of the positive trend in political relations, the Germans increased their arms trade and became rich with large loans and orders, as well as Germanizing the military organization of the Ottoman Empire. Entering World War I, the Ottoman Empire was armed mainly with German weapons. The Ottoman Empire recently entered the world war under German influence. German influence is evident when we consider the loans received, German weapons, and the influence of the German staff in the military academies.

Etik Beyanı: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamışlardır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Açık Erişim Lisansı: Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC 4.0) ile lisanslanmıştır.

Ethical Statement: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: The authors contributed equally to the study.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Open Access License: This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY NC 4.0).

Kaynakça

- Akhund, N. (2014). Stabilizing a crisis and the Mürzsteg Agreement of 1903: International efforts to bring peace to Macedonia, Identity, Loyalty, State: The Balkans in and after the Ottoman Empire. *The Hungarian Historical Review*, 3(3), 587-608.
- Alkan, N. (2020). Goltz, Wilhelm Colmar von der (1843-1916). Ankara: Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.
- Alp, T. N. (1993). Tarih boyunca Türk toplumunda silah kavramı ve Osmanlı imparatorluğunda kullanılan silahlar. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Armaoğlu, F. (1997). 19. yüzyıl siyasi tarihi (1789-1914). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Çöklü, Ş. (2014). I. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e asker alma usulleri (ahz-ı asker). Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.
- Earle E. M. (1972). Bağdat Demiryolu Savaşı. İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Gencer, M. (2014). The Congress of Berlin (1878) in context of the Ottoman-German relations. *Tarihin Peşinde-Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12, 293-313.
- Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı, (1978). Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi III. Cilt (1793-1908). Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- Goltz, C. V. D. G. (2012). Yirminci yüzyılın başlarında Osmanlı-Alman ilişkileri “Golç Paşa'nın hatıratı (Hazırlayan: Faruk Yılmaz). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Güran, T. (2014). 19. yüzyılda Osmanlı ekonomisi üzerine araştırmalar. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

- İslam Ansiklopedisi, (2023). <https://islamansiklopedisi.org.tr/elviye-i-selase> (Erişim Tarihi: 08.10.2022).
- Kanberoğlu, N. (2018). Osmanlı Devleti'nin II. Meşrutiyet Dönemi Demiryolu Politikaları 1908-1914. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi/ International Journal of Historical Researches*, 3, 158-187.
- Karal, E., Z. (1995). Osmanlı Tarihi. VIII. Cilt. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Krupp Topu, (1885). <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/FOTOGRAF/91184---0004.jpg> (Erişim Tarihi: 08.10.2022).
- Kummer, M. V. (2011) Deutsche praszanz am bosporus boğaziçi'ndeki Almanya, İstanbul: Mas Matbaacılık.
- Langer, W., L. (1925). The American historical review. *Oxford University Press on behalf of the American Historical Association*, 31(1), 58.
- Ludwig, E. (1926). Wilhelm Der Zweite, Berlin, Ernst Rowohlt Verlag.
- Marriot, J.A. A & Robertson, C. G. (1917). The evolution of Prussia. Oxford at the Clarendon Press, Oxford University Press.
- Massie R., K. (1995). Dretnot İngiltere, Almanya ve yaklaşan savaşın ayak sesleri (Mehmet Harmancı Çev.). İstanbul: Sabah Kitapları.
- Morgenthau H. (2017). Secrets of the Bosphorus, Essex, Anchor Press Ltd.
- Ortaylı, İ. (1981). İkinci Abdülhamit döneminde Osmanlı İmparatorluğunda Alman nüfuzu. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No: 479.
- Sert, S. (2021). Asakir-i zaptiyeden jandarmaya: Osmanlı kamu düzeninde mahalli asayiş ve emniyetin korunmasında güvenlik kurumu. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, 40(70).
- Simavi, L. (2006). Osmanlı sarayının son günleri. İstanbul, Pegasus Yayınları.
- Steinberg, J. (2020). Bismarck. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Tabakoğlu, A. (2018). Türkiye iktisat tarihi. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- The American Journal of International Law, (1908). Supplement: Official Documents.2(4), 403-422.
- Türk, F. (2012). Türkiye ile Almanya arasındaki silah ticareti 1871-1914. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Uysal, M. A. (2015). *Hüseyin Avni Paşa (1820-1876)*. Ankara, Türk Tarih Kurumu.

Yıldırım, Z. (2020). XIX. yüzyılda Dicle-Fırat üzerinde siyaset: Osmanlı-İngiltere nüfuz mücadelesi. *BAİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(4).

Yılmaz, F. (2011). Berlin-Bağdat, İstanbul, İz Yayıncılık.